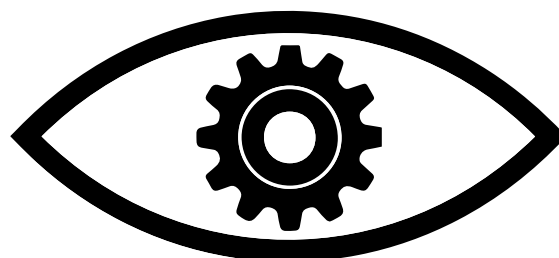

**Zakład Literatury i Kultury Drugiej Połowy XIX Wieku
Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego**

ma zaszczyt zaprosić na ogólnopolską konferencję naukową

**Dusze zmodernizowane.
Religijność a emancypacja
w piśmiennictwie polskim
(1869–1914)**

Warszawa, 7–8 marca 2022 roku

Odmienność polskich wariantów modernizacji została uwarunkowana między innymi oddziaływaniem tradycji religijnych i nowymi poszukiwaniami w dziedzinie duchowości. Zachodzące w tym obszarze przemiany w szczególności wpłynęły na kształtowanie się podmiotowości grup podporządkowanych: nie tylko kobiet i warstw ludowych, ale też innych wykluczanych mniejszości. Sądzymy, że piśmiennictwo drugiej połowy XIX wieku może stanowić punkt wyjścia do rozważań, jak religie i religijność rzutowały na przedstawianie tych „dusz zmodernizowanych” i na problematyzowanie ich miejsca w świecie. Wykorzystując teksty z epoki jako materiał badawczy, pragniemy zainicjować refleksję nad relacjami, jakie zachodziły między zjawiskami o charakterze religijnym a szeroko rozumianymi procesami emancypacyjnymi o różnych kierunkach, rytmach i prędkościach.

Zachęcamy, aby tytułowe zagadnienie konferencji potraktować maksymalnie szeroko, unikając uproszczeń, które zakładała tzw. teza sekularyzacyjna, głosząca, że wraz z postępem naukowo-technicznym religijność odgrywa coraz mniejszą rolę. W tym sensie stawiane przez nas pytania wpisywałyby się w zakres myśli post-sekularnej (żywo przyswajanej w ostatnich latach), a zarazem sytuowałyby się wobec badań nad związkami religii i literatury (ugruntowanymi w Polsce od lat osiemdziesiątych XX wieku). W odniesieniu do interesującego nas okresu oba nurty refleksji poświadczają: po pierwsze, jakim transformacjom i przesunięciom uległo myślenie religijne wraz z modernizacją, po drugie, jak żywo były wówczas obecne tropy religijne i myślenie o duchowości w pisarstwie reprezentatywnych postaci życia kulturalnego. Na tej podstawie można stwierdzić, że w obrębie polskiej nowoczesności religijność nie była postrzegana wyłącznie jako hamulec

modernizacji, ale też jako zjawisko współtworzące i warunkujące narracje o postępie i wyzwoleniu. Tak wyznaczone spektrum problemowe mamy nadzieję dalej niuansować i rozszerzać.

Jednocześnie pragniemy wykroczyć poza badanie wpływów tekstów religijnych na konkretne osoby piszące, jak również inaczej zaprezentować ich prywatne poszukiwania sacrum ujmowane zwykle w kategoriach przeżycia lub doświadczenia religijnego. Te indywidualne perspektywy pisarskie, zasadniczo już przebadane, chcielibyśmy zobaczyć na tle procesów społeczno-politycznych i zjawisk kulturowych, co może przyczynić się do redefinicji i rozszerzenia pola badawczego wyznaczonego przez związki między religijnością a piśmiennictwem.

Z otwartością i swobodą traktujemy również daty ograniczające pole namysłu, wyznaczone z jednej strony rozpoczęciem I soboru watykańskiego w grudniu 1869 roku, z drugiej zaś końcem pontyfikatu Piusa X w 1914 roku. Papiestwo często inicjowało dyskusje na temat miejsca duchowości w zmodernizowanym świecie, ale oczywiście świadomi jesteśmy wagi innych perspektyw religijnych istotnych dla naszego obszaru kulturowego (pozostałych wyznań chrześcijańskich, wielości nurtów judaistycznych, inspiracji płynących ze Wschodu, ruchów spirytystycznych, teozoficznych i ezoterycznych, pozainstytucjonalnych relacji z sacrum itd.). Zachęcamy do ich przedstawienia, nawet jeśli fenomeny z nimi związane przekraczają wskazane daty ramowe. Mamy nadzieję, że jednym z owoców badawczych konferencji będzie wskazanie dzieł, wydarzeń i zjawisk dookreślających: kiedy i w jakim stopniu przemiany różnych form duchowości wpływały na dążenia wyzwalańców i wyzwalających podmiotów.

Poniżej wskazujemy przykładowe zagadnienia warte, naszym zdaniem, podjęcia:

⚙ narracje o postępie, rewolucji, awansie, wyzwoleniu, upodmiotowieniu, zdobywaniu głosu, oporze, sprawczości w odniesieniu do zjawisk o charakterze religijnym;

⚙ piśmiennictwo drugiej połowy XIX wieku jako świadectwo postaw, wzorów, matryc łączących lub przeciwstawiających sobie religijność i emancypację;

⚙ religijne języki wyzwolenia i opresji, rozwoju i podporządkowania;

⚙ analiza i krytyka wyobrażeń pisarskich na temat religijności warstw ludowych (między emocjonalnością a racjonalnością, spontanicz-

nością a instytucjonalizacją itp.);

⚙ płeć, klasa i pochodzenie bohaterów i bohaterek religijnych opisanych w piśmiennictwie epoki; reinterpretacja postaci biblijnych w tekstach literackich w kontekście modernizacji religii i przemian społeczno-politycznych;

⚙ religia a style odbioru (ocena literatury ludowej/dla ludu, kobiecej/dla kobiet itp. z perspektywy krytyki religijnej);

⚙ rola religii w podręcznikach, poradnikach i broszurach przeznaczonych dla podmiotów nieuprzywilejowanych;

- ⚙️ czasopisma między religijną zachowawczością a tendencjami emancypacyjnymi;
 - ⚙️ reprezentacja i dyskursyfikacja napięć między sekularyzacją a uświęceniem w odniesieniu do problemów ciała, płci, natury, zawodu, seksualności, klasy, rasy, kolonizacji itp.;
 - ⚙️ recepcja tekstów religijnych i metareligijnych (polskich i obcych) w perspektywie modernizacji duchowości;
 - ⚙️ demitologizacja tekstów religijnych i sakralizacja tekstów świeckich na tle transformacji zjawisk związanych z przemianami religijności;
 - ⚙️ wykorzystywanie argumentacji religijnej w przedstawieniach relacji społecznych oraz miejsca mniejszości lub grup wykluczonych
- w tekstach literackich, publicystycznych, politycznych, kaznodziejskich, papieskich, filozoficznych itp.;
 - ⚙️ autorytety i instytucje religijne wskazywane jako ważne z perspektywy dążeń emancypacyjnych różnych grup;
 - ⚙️ możliwości i ograniczenia konserwatywnych modeli emancypacji uwarunkowanych myśleniem religijnym;
 - ⚙️ poszukiwanie świadectw religijności grup podporządkowanych i krytyczna analiza źródeł niebezpośrednich;
 - ⚙️ rewizja dotychczasowego stanu badań nad religijnością w drugiej połowie XIX wieku z perspektywy emancypacyjnej.

Wszystkich zainteresowanych prosimy o nadsyłanie zgłoszeń wraz z krótkimi abstraktami do 15 listopada 2021 roku na adres: **konferencjaduszezmodernizowane@gmail.com**. Organizatorzy zastrzegają sobie prawo do wyboru wystąpień najmocniej związanych z tematyką konferencji.

Mamy nadzieję, że obrady uda się zorganizować w sposób tradycyjny, stacjonarnie, lecz w związku z dynamicznie zmieniającą się sytuacją epidemiczną zastrzegamy możliwość wprowadzenia obrad hybrydowych lub zdalnych. Z tego powodu nie przewidujemy opłaty konferencyjnej, ale też nie zapewniamy noclegu i wyżywienia.

W zależności od liczby zgłoszeń i możliwości finansowych planujemy wydanie materiałów konferencyjnych albo w postaci monografii zbiorowej w wydawnictwie z listy ministerialnej, albo zbioru artykułów w czasopiśmie punktowanym.

Organizatorzy:

dr Łukasz Książyk

dr Damian Włodzimierz Makuch

mgr Adrianna Karbowski